

Project Holocaust, 'Politie en Mensenrechten Kazerne Dossin'

Jaarverslag 2016

Federale Politie

Context

Op 27 januari 2014 ondertekenden de vertegenwoordigers van de Federale Politie, de lokale politie en de Kazerne Dossin een protocolakkoord. Het opleidingsproject onder de naam 'Holocaust, Politie en Mensenrechten' voor de geïntegreerde politie was een feit.

Dit project werd uitgewerkt in samenwerking met onder meer het UNIA, het Interfederaal Gelijkekansencentrum.

Het project komt tegemoet aan een persoonlijke verzuchting van de CG maar ook aan de opleidingsbehoeften op vlak van diversiteit, interne relaties en welzijn op het werk. Inmiddels is de opleiding 'Holocaust, Politie en Mensenrechten' een vaste waarde in het opleidingspakket van de geïntegreerde politie.

Onder de waaier 'Holocaust, Politie en Mensenrechten' worden momenteel 3 verschillende opleidingen aangeboden:

- een opleiding "Begeleider Holocaust, Politie en Mensenrechten"¹;
- een opleiding "Holocaust, Politie en Mensenrechten"² ;
- een opleiding "Holocaust, Politie en Mensenrechten voor leidinggevendenden. Concreet omgaan met integriteit in mijn dienst "³

---

¹ Zie erkenningsdossier 4840

² Zie erkenningsdossier 4841

³ Zie erkenningsdossier 5918

Analyse

Kwantitatieve resultaten

1. De opleiding “Begeleider Holocaust, Politie en Mensenrechten”

Sedert de opstart van het opleidingsproject HPM in februari 2014 hebben 62 personen de opleiding van de begeleiders gevolgd. De opleiding “Begeleider Holocaust, Politie en Mensenrechten” omvat 5 lesdagen. De opleiding van de begeleiders omvat 5 hoofdthema’s: historisch kader, mensenrechten, omgaan met racisme en diversiteit, coaching en didactiek. Tot op heden werden twee sessies georganiseerd voor Nederlandstaligen (januari en september 2014) en voor Franstaligen (januari 2014 en september 2015). Een bijkomende Nederlandstalige sessie staat gepland in het najaar van 2017. Verdeling van de begeleiders volgens de taal

Personen die het brevet hebben ontvangen	
Nederlandstaligen	41
Franstaligen	21

Deze begeleiders zijn afkomstig van de Federale Politie, de lokale politie en ook van buiten de politie. Het gaat hierbij om personeelsleden van de politie die met pensioen zijn of deel uitmaken van externe organen die nauw samenwerken met de politie.

2. De opleiding “Holocaust, Politie en Mensenrechten”

Sinds de opstart van het opleidingsproject Holocaust, Politie en Mensenrechten in april 2014 worden wekelijks 2 tot 3 Nederlandstalige sessies en 1 Franstalige sessie georganiseerd. De opleiding kent een groot succes met een totaal van 4933 deelnemers op 31 december 2016, waarvan 1431 vrouwen. De deelnemers behoren tot de lokale en de Federale Politie en maken deel uit van zowel het operationele als het administratieve en logistieke kader. Anders gezegd, de deelnemers vertegenwoordigen geleidelijk aan alle niveaus, functies en diensten.

	Nederlandstaligen	Franstaligen	Totaal
2014	872	391	1263
2015	1574	369	1943
2016	1246	481	1727
Totaal	3692	1241	4933

Verdeling per school

De leden van de lokale politie schrijven in via de erkende provinciale politiescholen, de leden van de Federale Politie via ANPA. Indien een erkende provinciale school de opleiding ‘Holocaust, Politie en Mensenrechten’ niet aanbiedt, kunnen de medewerkers steeds inschrijven via ANPA.

	DSEF/ANPA	APPEV	OPAC/PAULO	PIVO	VESTA	WPS
2014	1025	33	30	0	131	44
2015	1085	0	319	113	272	154
2016	1075	89	176	180	150	57
Totaal	3185	122	525	293	553	255

3. De opleiding “Holocaust, Politie en Mensenrechten voor leidinggevenden. Concreet omgaan met integriteit in mijn dienst”

Deze opleiding werd ontwikkeld in 2016 en richt zich tot de leidinggevenden van de geïntegreerde politie, met name tot de (hoofd)commissarissen, de adviseurs, de hoofdinspecteurs en de consultants. Alvorens deel te kunnen nemen aan deze vervolgmodule dient men de opleiding ‘Holocaust, Politie en Mensenrechten’ gevolgd te hebben. Deze opleiding wil leidinggevenden tools aanbieden om concreet om te gaan met integriteit op de werkvloer.

De eerste opleidingsessie werd georganiseerd op 24 juni 2016. In totaal werden reeds 2 sessies georganiseerd voor Nederlandstaligen en 2 sessies voor Franstaligen. Inmiddels hebben 45 leidinggevenden de opleiding gevolgd waarvan 9 vrouwelijke collega’s. Een aantal geplande sessies dienden geannuleerd te worden wegens een gebrek aan belangstelling.

Kwalitatieve resultaten

De doelstelling van het project ‘Holocaust, Politie en Mensenrechten’ sluit aan bij deze van het museum, namelijk vanuit de Holocaust op zoek gaan naar “de tijdloze mechanismen van groepsdruk en collectief geweld die in sommige omstandigheden kunnen uitlopen op massamoord en genocide”⁴. Het is immers de bedoeling van het project om vanuit Belgische historische gebeurtenissen na te denken over het politiewerk in zijn huidige en dagelijkse realiteit.

De opleiding ‘Holocaust, Politie en Mensenrechten’ beoogt de volgende doelstellingen:

- het fenomeen discriminatie en uitsluiting, de kracht van de massa (groepen) en de handelingsmogelijkheden van het individu begrijpen in de context van groepsagressie, ongeacht de vorm ervan;
- zich ervan bewust worden dat men tegenover de agerende massa steeds op zoek moet gaan naar de marge om ‘neen’ te zeggen;
- informatie, gebeurtenissen en gedragingen autonoom en kritisch analyseren;
- volgens zijn eigen overtuiging handelen.

De opleidingsdag bestaat uit 2 delen:

- tijdens de voormiddag krijgen de cursisten een rondleiding in het museum en het memoriaal. Deze rondleiding is op maat gemaakt van de politie en spitst zich toe op de rol van de autoriteiten en van de politie bij de deportaties van joden in België;
- tijdens de namiddag volgen de cursisten een workshop rond mensenrechten en ethische dilemma’s waarbij zij concrete en actuele situaties analyseren.

⁴ Zie www.kazernedossin.eu.

Om de kwaliteit van de opleiding “Holocaust, Politie en Mensenrechten” te waarborgen, wordt zeer veel belang gehecht aan de onderstaande factoren:

■ Inhoud van de cursus

De inhoud van de opleiding werd in de loop van het jaar 2015 aangepast aan de noodzaak om de namiddag en de voormiddag beter op elkaar af te stemmen. Zo werd een historische casus toegevoegd met betrekking tot een reële situatie. De begeleiders kunnen ook uit heel wat ‘heden-daagse’ casussen kiezen op basis van het profiel van de deelnemers.

■ Samenstelling van de groepen

Men heeft vastgesteld dat wanneer de groepen te groot zijn, de deelnemers sneller verstrooid raken tijdens het bezoek aan het museum en de dynamiek van de workshops moeilijker verloopt. De grootte van de groep is telkens beperkt tot 15 à 18 deelnemers.

Te homogene groepen (afkomstig uit eenzelfde dienst of politiezone) remmen de deelnemers af om vrijuit te spreken en leiden tot minder verrijkende gedachtewisselingen, waardoor het beoogde doel minder goed wordt bereikt. Er wordt dan ook gestreefd naar een zo groot mogelijke heterogeniteit bij de samenstelling van de groepen.

■ Motivatie van de deelnemers

De begeleiders hebben een groot verschil op het vlak van houding en deelname vastgesteld tussen de personen die vrijwillig deelnemen en de personen die ambtshalve worden ingeschreven. Sommige deelnemers worden door hun dienst gestuurd zonder uitleg over de inhoud en de doelstellingen van de opleiding. Ze voelen zich dan gestigmatiseerd. Bovendien denken sommige deelnemers dat ze aan een geleid museumbezoek of een teambuilding komen deelnemen, wat niet de bedoeling is van de opleiding. Het correct en tijdig informeren van de deelnemers is dus essentieel.

■ Betrokkenheid van de leidinggevenden

Tijdens de workshops komt regelmatig een gebrek aan vertrouwen ten opzichte van de leidinggevenden ter sprake. Deelnemers vermelden immers regelmatig dat ze disfuncties niet durven aankaarten, omdat ze vrezen dat ze niet voldoende steun zullen krijgen van de hiërarchie bij een dergelijk dilemma.

■ Aantrekkingskracht voor de Franstalige zones/diensten die verder af liggen

Sommige politiezones die ver afgelegen zijn, aarzelen om hun medewerkers te sturen en verkiezen dat de opleiding korter bij wordt georganiseerd. In geval van te lange verplaatsingen moeten overuren in rekening worden gebracht, wat een meerkost met zich meebrengt. In de loop van 2017 zal de haalbaarheid van een samenwerking met “Les territoires de la Mémoire” onderzocht te worden om hieraan tegemoet te komen.

■ Expertise van de begeleiders

Elke sessie wordt aangestuurd door 2 begeleiders, die elkaar aanvullen. In de mate van het mogelijke worden die duo's gediversifieerd (operationeel/CALog, man/vrouw, lokaal/federaal).

De begeleiders kunnen documentatie in gedeelde bestanden (Dropbox) raadplegen. Deze documentatie werd onlangs geherstructureerd om ze nog toegankelijker te maken.

Verschillende initiatieven worden genomen om de kennis van de begeleiders te verbeteren en om hen de mogelijkheid te bieden ervaringen uit te wisselen.

We onthouden:

- de 1ste terugkomdag op 13 juni 2014 in Breendonk;
- de reis naar Polen in 2014 en 2016 (Krakau – Auschwitz);
- de conferentie over het XXe konvooi en de getuigenis van Simon Gronowski op 26 februari 2015 in Boortmeerbeek;
- de semesteriële terugkomdagen;

- een geheime groep op Facebook (Begeleiders-accompagnateurs HPM-HPD), die uit 40 leden bestaat die dagelijks heel wat informatie delen die ze in verband met de Shoah, de mensenrechten en de politie op internet, in de pers en in andere media vinden;
- een 'family day' voor de begeleiders, in de sporen van het XXe konvooi, zal op 20 juni 2015 in Boortmeerbeek plaatsvinden.

■ Communicatie

Het project werd zowel binnen als buiten de politie op heel wat manieren onder de aandacht gebracht:

- een persbericht op 27 januari 2014: 'Samenwerking Kazerne Dossin en Federale Politie';
- deelname van de Commissaris-generaal Catherine De Bolle en de Directeur van de Kazerne Dossin Herman Van Goethem aan de televisie-uitzending Reyers laat (VRT) op 27 januari 2014;
- Infonieuws 2246: 'Mensenrechten - Samenwerking Kazerne Dossin en politie';
- een artikel in Inforevue 1-2014: 'Holocaust, politie en Mensenrechten - "Een belletje doen rinkelen!";
- een videoreportage Polnews op 4 april 2014;
- een voorstelling aan de Dirco's op 2 juli 2014;
- een voorstelling voor TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange - European Commission.) op 3 juli 2014 in Brussel;
- een artikel in de Diversiteitsecho van juni 2014: 'Project Holocaust, politie en Mensenrechten';
- de opleiding HPM – Dossin kwam aan bod in verschillende artikelen in Infonieuws in verband met diversiteit;
- het project werd voorgesteld tijdens een seminar over 'How can EU Member States combat hate crime effectively?' dat door het Fundamental Rights Agency (FRA) op 28 en 29 april 2014 in Thessaloniki werd georganiseerd. Het project HPM werd als goede praktijk onthouden en op 4 november 2014 in Rome en op 30 en 31 maart 2015 in Riga voorgesteld;
- de HPM-opleiding werd voorgesteld als best practise op het congres Connecting Law and Memory in september 2016.

Resultaten met betrekking tot het effect van de opleiding

Om de kwaliteit te evalueren van alle opleidingen die ze organiseert, heeft de Nationale politieacademie (ANPA) een evaluatiesysteem uitgewerkt op basis van een formulier dat de deelnemers invullen.

De evaluatie betreft:

- de **tevredenheid** over de gevolgde opleiding: de vragen betreffen de gebruikte methodologie, het cursusmateriaal en de praktische organisatie;
- de **relevantie**: laat de opleiding toe om de gewenste doelstellingen te bereiken?
- de **opgedane kennis**: werden de competenties bereikt?
- de **kennisoverdracht**: zal het personeelslid de verworven competenties kunnen aanwenden op de werkplaats?

Naast de beoordeling kunnen de deelnemers opmerkingen en voorstellen voor verbetering toevoegen. De formulieren worden samengebracht in een monitoring. Voor de opleiding HPM – Dossin (4841) vindt die monitoring om de 2 maanden plaats. Uit de informatie die tijdens de laatste monitoring werd vergaard, blijkt dat de opleiding goed scoort wat de tevredenheid en de opgedane kennis betreft, terwijl de resultaten met betrekking tot de relevantie en de kennisoverdracht eerder middelmatig zijn. Hier moeten we nadenken over maatregelen om deze aspecten te verbeteren.

In 2017 zal de HPM-opleiding het voorwerp uitmaken van een optimalisatietraject onder leiding van een onderzoeksteam van de Vrije Universiteit Brussel. De deelnemers aan de opleiding zullen bevraagd worden aan de hand van drie vragenlijsten die op verschillende tijdstippen worden afgenomen. Doel van de studie is de kwaliteit van de opleiding nog te verbeteren.

Evaluatie van het team Publiek - Kazerne Dossin

Vanuit Kazerne Dossin kijken we terug op een geslaagd jaar waarin HPM een nieuw elan kreeg.

De vlotte en constructieve samenwerking tussen de drie instellingen (Politie, Unia en KD) blijft een fundament voor het welslagen van HPM. Die samenwerking werd eind 2015 nog verdiept door het detacheren van een extra politiemedewerker voor het HPM-verhaal. Sinds 1 oktober 2015 staat Isabelle Diependaele bij Kazerne Dossin in voor de deelprojecten van HPM en voor het bereiken van andere professionals-doelgroepen. Haar inzet wordt door alle partners en KD-collega's niet alleen als een noodzaak maar vooral als een grote meerwaarde ervaren.

Daarnaast was 2016 een jaar met een belangrijke transitie. Coördinator en bezieler van het eerste uur Marc Van Gestel bereikte de pensioenleeftijd. Dus gingen we op zoek naar een waardige opvolger. Die vonden we vlakbij – de politiezone MEWI verklaarde zich akkoord om Ellen Van den Broeck het coördinatorschap te laten opnemen. De overgang verliep zeer vlot en Ellen werkte zich snel en deskundig in. Zij staat in voor het optimale verloop van de wekelijkse sessies.

Het HPM traject bouwde in 2016 verder op stevige fundamenten (werking kernteam, gedegen train de trainers, terugkomdagen voor de begeleiders, ...) maar sloeg ook verder z'n vleugels uit. Zo was het eerste congres Connecting Law & Memory voor Kazerne Dossin een belangrijke mijlpaal. Voor het eerst kon Kazerne Dossin samen met zijn partners de opgedane expertise rond de doelgroep van civil servants internationaal delen. De twee volgende edities van het congres zullen HPM nog meer op de kaart zetten en het internationale netwerk verder uitbouwen en borgen.

Een eerste directe resultaat van dat internationale netwerk was de internationale samenwerking tussen POLIN, de Anne Frankstichting en Kazerne Dossin. Samen met deze organisaties werd een Europese subsidie aangevraagd (Supporting Dialogue and Exchange of Best Practices Conducive to Tolerance and Mutual Respect) om gezamenlijk educatief materiaal te ontwikkelen voor professionals.

Ook in het binnenland werden met verschillende partners boeiende nieuwe thema's bij het HPM-netwerk geïntroduceerd. Samen met de collega's van KD en naar het voorbeeld van de Nederlandse politie bekwaamden de trekkers van het kernteam zich in polarisatiemanagement. Dit gebeurde onder begeleiding van trainer Bart Brandsma. Dergelijke opleiding zal in mei 2017 voor alle HPM-begeleiders worden opengesteld. Ook radicalisering blijft hoog op de gemeenschappelijke agenda van HPM, KD en netwerkorganisatie Ufungu. Expertise rond deze thematiek wordt permanent uitgewisseld. Op die manier worden ook de binnenlandse netwerken optimaal aangeboord.

HPM groeit niet alleen in de breedte door nationaal en internationaal bekendheid te verwerven. Ook in de diepte wordt steeds meer ingezet op professionalisering en optimalisering. 2016 was natuurlijk het startjaar voor het optimalisatietraject. In het kader van een wetenschappelijk onderzoek door de VUB worden de deelnemers en de begeleiders systematisch bevraagd. Zo willen we meer zicht krijgen op hoe de impact van het HPM-programma vergroot kan worden. Daarnaast werden al in 2016 enkele belangrijke stappen gezet voor kwaliteitsverbetering. Zo werd door het kernteam en door een speciaal opgerichte 'Q-groep' (Q voor Quality) een competentieprofiel opgesteld voor de begeleiders en werd het educatieve materiaal voor het programma vereenvoudigd en gestructureerd. De komende periode wil Kazerne Dossin met HPM verder gaan op deze weg: een eigen look and feel, een betere opvolging van de begeleiders, een verdere vereenvoudiging van de materiële omkadering en een betere communicatie en doorstroming van de resultaten naar het brede politiekorps.

De HPM-community leeft en groeit meer dan ooit. Kazerne Dossin blijft onvermoeibaar inzetten om van dit verhaal een breed gedragen succes te maken. De personele en financiële middelen vanuit de politie blijven daarvoor absoluut onontbeerlijk.

Evaluatie van het Interfederaal Gelijkekansencentrum

Het Holocaust-Politie-Mensenrechtenproject (HPM) is het resultaat van een samenwerking tussen Kazerne Dossin (KD), de federale politie en Unia. Leden van deze drie organisaties vormen samen met de projectcoördinator een kernteam dat het project aanstuurt en ondersteunt. De constructieve samenwerking tussen de verschillende organisaties, het educatief traject en KD als opleidingskader kunnen we als sterke punten identificeren. Unia hecht veel belang aan het uitgewerkte opleidingsproject. Tijdens de opleiding worden fenomenen als discriminatie en uitsluiting vanuit verschillende (politie) invalshoeken besproken. De diverse mensenrechten worden toegelicht en toegepast op de politierealiteit. De opgebouwde kennis en de aangereikte instrumenten moeten er vervolgens voor zorgen dat de deelnemers gepast reageren wanneer ze als politiemedewerker geconfronteerd worden met discriminatie en racisme.

In 2016 werd er tevens een nieuwe vijfdaagse 'train the trainer'-opleiding georganiseerd. Hierbij werden 11 nieuwe Franstalige trainers gevormd. In 2017 zal er vervolgens een NL 'train the trainer' plaatsvinden. Daarenboven blijven de 'terugkomdagen' een belangrijke plaats innemen. Op deze dagen kunnen de trainers of opleiders ervaringen uitwisselen en vragen stellen. De deelnemers evalueren deze terugkomdagen als zeer positief. Het belang en noodzaak van dergelijke intervisiemomenten mag niet onderschat worden. Ook in 2017 dient het kernteam verder in te zetten op deze terugkomdagen.

Samenlopend met de succesvolle overdracht van de HPM-coördinatie naar een nieuwe projectcoördinator, eindigt de eerste fase van dit opleidingsproject. De voorbije jaren werd er veel geïnvesteerd in de opstart en de praktische én inhoudelijke uitwerking van de opleiding. Hierdoor werd er een stevig fundament gelegd waarop de nieuwe coördinator en het kernteam kunnen voortbouwen om de kwaliteit van het HPM te verhogen. Hierbij denken we niet enkel aan de kwaliteit van het educatieve traject of van het opleidingsmateriaal, maar ook aan de kwaliteit van onze trainers. Tijdens de opleidingen die Unia aan politiemedewerkers geeft, informeren we telkens of er deelnemers zijn die HPM doorlopen hebben. Naast de vele positieve geluiden en evaluaties, stellen we vast dat ook kritische bedenkingen worden gemaakt over de doelstellingen, opleidingsmethode of trainers. Daarenboven maken we ons zorgen over de moeilijke samenwerking met de verschillende politiescholen. Hierdoor wordt de instroom van deelnemers tot een minimum herleid. Het is dan ook duidelijk dat een verdere investering in HPM noodzakelijk is om de opleiding te verdiepen. Een verdere verfijning en een grondige evaluatie dringen zich op.

Onder meer om tegemoet te komen aan de opmerkingen die hierboven werden geformuleerd, is aan de VUB gevraagd om een optimalisatietraject uit te werken. Naast een impactanalyse, is het doel van dit optimalisatietraject de opleiding beter af te stemmen op de doelstellingen die voorop werden gesteld bij de opstart van HPM: kennisopbouw met betrekking tot discriminatie, racisme en uitsluiting; afbakenen en toepassen van de mensenrechten op de dagelijkse politierealiteit; identificeren van de respectievelijke manoeuvreerruimte, de marge van politieambtenaren om 'neen' te zeggen tegen groepsdruk of onwettige opdrachten; kritisch en autonoom analyseren van informatie, gebeurtenissen en gedragingen. Gelijktijdig zal het kernteam verder inzetten op de intrinsieke kwaliteitsverbetering, dit onder meer via het ontwikkelen van gerichte competentieprofielen en een verdere verfijning van het educatief materiaal.

Onder meer met deze optimalisatie- en kwaliteitstrajecten kan het kernteam een continue verbetering van het opleidingstraject verzekeren. Enkel op deze manier kan deze samenwerking blijvend als kwaliteitsvolle praktijk naar voren worden geschoven op het Europese en internationale toneel.

Een blik op de toekomst

Het waarborgen van de kwaliteit van de opleiding “Holocaust, Politie en Mensenrechten” blijft de prioriteit voor het jaar 2017. Een ander aandachtspunt betreft het blijvend afstemmen van de inhoud van de opleiding op de opleidingsbehoeften van de politiemedewerkers in een maatschappij die razendsnel verandert en ons steeds voor nieuwe uitdagingen plaats.

Het optimalisatietraject en de oprichting van de “Q”-werkgroep spelen hierin een belangrijke rol.

In het najaar van 2017 zal eveneens een nieuwe opleiding “Train the trainer” georganiseerd worden om de continuïteit van de opleidingen te kunnen waarborgen.

Conclusies

Onder de noemer “Holocaust, Politie en Mensenrechten” worden momenteel drie opleiding georganiseerd

Om een maximale impact te hebben op alle niveaus van de politieorganisatie, is het van essentieel belang dat het project niet los staat van andere aspecten die verband houden met de primaire processen (met name de basisfuncties) en met de human resources (deontologie, leiderschap, begeleiding en evaluatie van de personeelsleden).

Het project is ambitieus, zowel door de ernst van het onderwerp (Holocaust, mensenrechten en de rol van de politie) als door de draagwijdte ervan (alle leden van de geïntegreerde politie opleiden). Het partnership met de Kazerne Dossin biedt een echte meerwaarde en de doelstellingen worden steeds beter nagestreefd in een context van continue verbetering.

Tot slot is het project prioritair zowel voor de Commissaris-generaal van de Federale Politie als voor de Vaste commissie van de lokale politie. Het maakt immers deel uit van een globaal beleid dat onze status van democratische politie met respect voor de rechten van de burgers tracht te versterken.

www.kazernedossin.eu